

și sarcina de a dezvălui evoluția istorică a graiurilor bulgare. În acest capitol, autorul se oprește asupra unei probleme deosebit de importante din punct de vedere metodologic — asupra principiilor studierii dialectelor. El consideră că pot să existe diverse principii de studiere, în funcție de scopurile pe care și le propune cercetătorul. Un dialect poate să fie descris « din interior » (descriptiv), fără să se facă delimitare între ceea ce este dialectal și ceea ce nu este dialectal; se poate folosi metoda comparativă (numită greșit de unii, spune autorul, diacronică) care constă în compararea a două sisteme de limbă, de ex., compararea unui grai oarecare cu vechea bulgară, cu bulgara literară sau cu un alt grai.

Al doilea capitol — *Dialectele teritoriale* (p. 23—180) constituie partea fundamentală a lucrării.

Autorul se bazează pe realizările obținute până în prezent în cercetarea dialectelor teritoriale. El demonstrează inconsistența științifică a unei serii de concepții privitoare la această problemă și analizează totodată principiul lingvisticii marxiste potrivit căruia dialectele contemporane sînt produsul dezvoltării istorice a oricărei limbi, produs condiționat de împrejurări istorice concrete, și că ele constituie o realitate lingvistică absolut firească. Tot aici se enumeră principalele procese lingvistice din diversele formațiuni social-economice și se subliniază legătura indirectă dintre limbă și dezvoltarea societății.

Una dintre problemele generale ale dialectologiei bulgare, de la apariția ei și până în prezent, este *problema clasificării graiurilor bulgare*. De aceea, prof. St. Stoikov examinează amănunțit toate încercările de clasificare a graiurilor bulgare făcute până acum. Definind granițele teritoriului lingvistic bulgar, el arată că între limbile slave nu există granițe rigide și că trecerea de la una la alta se face treptat. După concepția sa, « în granițele limbii bulgare intră și graiurile macedonene, cărora le sînt proprii toate trăsăturile caracteristice ale sistemului lingvistic bulgar » (p. 49).

Prof. St. Stoikov se oprește pe scurt asupra evenimentelor istorice care explică interacțiunea complexă dintre graiurile bulgare. Până acum numeroasele dialecte ale limbii bulgare au fost obiectul mai multor clasificări, pe care prof. St. Stoikov le menționează în lucrarea sa. Clasificarea de bază a graiurilor bulgare se face după reflexul vechiului *ѣ*. Această împărțire a fost stabilită și dovedită cu multe fapte de prof. B. Ţonev și de prof. L. Miletić. Din acest punct de vedere, graiurile bulgare erau împărțite în trei grupuri: *apusene* și *răsăritene*, acestea din urmă, la rîndul lor, împărțindu-se în *nord-estice* și *sud-estice*. În graiurile apusene *ѣ* are un singur reflex — *е* (*бел — бели*), în cele de nord-est *ѣ* sub accent are reflexul *’а* (*б’ал — бели*) în funcție de caracterul silabei următoare, iar în graiurile sud-estice *ѣ* are reflexul *’а* (*б’ал — б’али*, *бел — бели*). Bazîndu-se pe date noi, care au devenit cunoscute abia în ultimii ani, autorul respinge împărțirea graiurilor bulgare în trei și propune o grupare bipartită. El arată că graiurile de sud-est nu se deosebesc de cele nord-estice prin reflexul lui *ѣ*. St. Stoikov spune că « B. Conev... a dovedit numai o parte a graniței nordice a graiurilor fără alternanța reflexului lui *ѣ* (*б’ал — б’али*, *м’аку — м’ачен*) și a declarat, în mod greșit, că toate graiurile de la sudul acestei izoglose cunosc reflexul fără alternanță al lui *ѣ*. Din această cauză, scrie St. Stoikov, cea de a doua graniță a lui *ѣ* cade ca linie despărțitoare între dialectele bulgare de răsărit și rămîne numai prima graniță a lui *ѣ*, care le împarte în două grupuri principale — de *apus* și de *răsărit* » (p. 54).

Autorul se oprește și asupra altor încercări de clasificare, ca, de pildă, aceea a prof. B. Conev — după reflexul lui *ѣ* bg. *ѣ*, al ierurilor, al grupurilor protoslave *tj*, *dj*, precum și asupra clasificării după reflexele *ѣ* bg. *ѣ* ca *ѣ* și *о*, propusă de Van-Wijk. În legătură cu aceasta, el atrage atenția asupra unui neajuns neesențial al acestor clasificări: cu ele nu coincide aproape nici o altă izoglosă importantă și, în afară de aceasta (pe lângă împărțirea după reflexul lui *ѣ*) ele divizează în mod cu totul neproportional teritoriul de răspîndire a limbii bulgare. Prof. St. Stoikov propune să se țină seamă și de alte particularități distinctive care ar putea să fie folosite în clasificarea graiurilor bulgare. După părerea sa, asemenea particularități, care permit să se facă o împărțire fundamentală a graiurilor bulgare, sînt deosebirile desinenței pentru pers. I. sg. și pl. de la prezentul verbelor de conjugarea I și a II-a — *а // — м*, *-м* // *-ме*, precum și o serie de vechi izoglose lexicale, ca *крак / нога*, *риза / кошуля*, *недей / немој*, *стан / разбой* și alte cîteva, care aproape coincid și confirmă pe deplin concepția bipartită asupra clasificării teritoriului lingvistic bulgar: rezultă o regiune centrală, care cuprinde Bulgaria de nord-est și centrală, pînă spre granița lui *ѣ*, și o a doua regiune — *periferică*, care cuprinde Bulgaria de nord-vest, de sud-vest și de sud-est. Această nouă clasificare are darul de a convinge și este pe deplin acceptabilă, deoarece se bazează atît pe vechimea izoglozelor amintite, cit și pe divizarea relativ comodă a graiurilor respective. Această împărțire, cea mai generală, a graiurilor bulgare, va fi dezvoltată cu prilejul alcătuirii *Atlasului dialectal bulgar*. Deocamdată rămîne deschisă problema clasificării complete și amănunțite a dialectelor bulgare, precum și a principiilor după care se va face această împărțire. Au